

KARIN LEDNICKÁ

DRUHÝ DÍL

ŠIKMÝ KOSTEL

románová kronika ztraceného města
léta 1921–1945

KARIN LEDNICKÁ

DRUHÝ DÍL

ŠIKMÝ
KOSTEL

románová kronika ztraceného města,
léta 1921–1945

BÍLÁ VRÁNA
NAKLADATELSTVÍ

Copyright © Karin Lednická, 2021

Děj této knihy je vystavěn na skutečných historických událostech; postavy jsou však smyšlené (se samozřejmou výjimkou těch, které v příběhu vystupují pod vlastním jménem). Pokud osud skutečných osob vykazuje podobnost s osudem fiktivních postav, je to způsobeno tím, že žily ve stejných časech a nesly důsledky téhož historického nebo společenského dění.

ISBN 978-80-88362-04-3 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-88362-05-0 (e-book, pdf)

ISBN 978-80-88362-06-7 (e-book, epub)

ISBN 978-80-88362-07-4 (e-book, mobi)

Díl první
ŽENKA

Velké dřevěné dveře se skřípavě pootevřou. Ženka se celou dlaní opře o studivou kliku, nakloní se a opatrně vyhlédne škvírou ven, aby se ujistila, že už všichni odešli.

Přejede očima doleva doprava. Nikde nikdo. Naproti před kostelem sice ještě kdosi stojí, ale hledí na opačnou stranu. Snad si jí nevšimne.

Všichni ostatní jsou už naštěstí pryč, a tak Ženka stiskne kliku až úplně dolů a za dalšího skřípění nepromazaných pantů vyjde před školu.

Už při prvních krocích jí mírný říjnový vánek rozvlní sukni, vlídné slunce babího léta prozáří dva tmavě plavé čůpky. Ženka zavře oči a na několik okamžiků si nechá hřejivými pa-prsky pohladit tvář, po níž léto rozeselo hejno pih.

Podzim zatím ukazuje svou úvodní, laskavou podobu. Teprve začíná hrát barvami, stihl doposud jen pozlatit okraje listů na stromech. Ještě je neservává, ještě neseslal nevlídný čas plískanic.

A přece je Žence těžko na duši. I školní brašna jako by od všerejška zase o trochu ztěžkla. Upraví si popruhy, povzdechne a vykročí podél lačkového plotu, který odděluje školní zahradu

od ulice. Naposledy se přes rameno ohlédne, jestli nějaký posměváčci nečíhají o kousek dál, před červenou školou. Ne. Naštěstí ne. Jen v okně prvního patra, přímo nad nápisem *Volksschule*, se objeví čísi hlava, ale to bude v tuto hodinu určitě někdo dospělý.

Dospělí Žence tolik nevadí.

Dospělí mimo školu na ni většinou nekřičí zlá slova.

Někteří sice dost divně hledí, jiní se třeba ušklíbají, ale obvykle nic neříkají.

Zato ve škole je to hotový očistec, nebo tak si ho alespoň Ženka představuje. „Maminko, co je to čechofil?“ zeptala se před několika týdny, když ten podivný výraz slyšela poprvé od pana učitele Ślusarczyka, který učí jejího staršího bratra a sestru v polské škole.

Maminka tehdy neodpověděla, jen stiskla rty, smutně zakroutila hlavou a pohladila Ženku po vlasech. Šestiletý rozum dokázal z mamičiny reakce vyvodit jenom tolik, že čechofil znamená cosi ošklivého. Nejspíše něco jako zrádkyně. Slovo zrádkyně Ženka rozumí. „*Zdrajca, zdrajca!*“ křičí na ni děti z polské školy, když se střetnou na chodbě, a ona raději nic nenamítá, už ani zastání od Olgy a Leona nečeká, protože i oni by se pak stali v očích svých polských spolužáků a učitelů zrádci, *szkopyrtocy*, a pan učitel by jim určitě dával těžší úlohy a horší známky a mračil by se na ně stejně, jako se mračí na Ženku. Darmo by byli smutní.

Takovou vinu na sebe Ženka vzít nechce.

Raději mlčky nese tíhu nenávisťně syčených i hlasitě křičených nadávek. Překračuje zlomyslně nastrčené nohy, o které má zakopnout. Se shrbenými rameny a očima upřenými k zemi prochází školní chodbou i schodištěm, nechává na sebe dopadat jedovatá slova jako přesně mířené rány a jen si přeje, aby to měla pro dnešek za sebou.

Kdyby před tím bylo úniku aspoň v české třídě! Není ale, není. Tam se jí zase spolužáci vysmívají, že neumí dobře česky, že někdy dlouho hledá správné slovo, že jí do vět vklouzávají

polské výrazy. „Nic se neboj, my už tě té hatmatilce odnaučíme,“ říkává pan učitel s úsměvem, ale tolik už Ženka umí rozpoznat, aby mezi slovy té věty vycítila jemné píchnutí. A přece se k panu učiteli upíná, protože on jediný jí nikdy nespílá a není uštěpačný, když se jí při slabikování jazyk zašmodrchá.

Přestávky jsou ještě mnohem horší.

„Hlupka hloupá, na slovo skoupá,“ notuje nejhorší ze všech trapičů Jenda Kadleček, a kdykoli může, tahá ji za copy. Ženka neví, co v češtině znamená slovo skoupá, ale zeptat se nechce a ani nemůže, protože se jí v takové chvíli pokaždé úplně stáhne krk tam kdesi uvnitř a ona je ráda, že se vůbec dokáže nadechnout, natož aby promluvila. Stejně by jí neodpověděli. Jenom by se dál vysmívali.

„S lidskou hloupostí se dá bojovat jenom vlastní chytrostí,“ řekl jí před pár dny tatínek. „Uč se, holka moje. Jedině tak jim vezmeš vítr z plachet.“

A Ženka se učí ráda. Líbí se jí slabikář, který hned první den školy dostala, ráda si jím listuje a prohlíží si obrázky. Zná nepaměť každý kousíček veselé kresby, která je na deskách knihy: chlapce, kterému ze školní brašny visí cosi záhadného, a děvčete, které nese kytici a pro samé mluvení si vůbec nevšímá, že kolem ní skáče ovečka a květiny ožírá. Mít Ženka tu možnost, hnedka by se toho *synka* zeptala, co za podivnost si to na tašku přivěsil, a hlavně by upozornila nepozornou *děvuchu*, že přijde o tu krásnou kytici, jestli hnedka něco neudělá. A pak by se s nimi třeba dala do řeči jen tak.

To by bylo hezké.

To by se Žence moc líbilo, být jako ti dva z obálky slabikáře, tedy mít někoho, s kým by mohla chodit ze školy. Tolikrát už si to představovala! Jenže to nejde. Děti ze třídy ji nemají rády, jen by do ní zase vyrývaly, a Leon s Olgou končí o hodinu později než prvňáčci, a to by Ženku pan školník hnal, kdyby se mu zbůhdarma *bunckala* po chodbách nebo vysedávala na schodech. Chodí tedy sama. Vlastně je to v něčem dobré – aspoň si může nerušeně všímat toho, jak červená jablíčka na nejhořejších

větvích svítí proti jasně modré obloze. Prohodit pár slov k uštěkanému pejskovi od Ptakových, který pořád zuřivě pobíhá kolem plotu, jako by ji měl za zlodějku. Nebo se posadit na břeh Plytkého rybníka za radnici, házet kamínky do vody a pozorovat, jak se kruhy na hladině vzájemně proplétají.

Dnes ale k rybníku nemůže. Maminka jí ráno uložila, aby se cestou ze školy stavila do obchodu pro droždí a pytlík máku. V neděli se chystá péct buchty. Makové jsou sváteční, bývají jen výjimečně, protože mák je drahý. Ale smluvená návštěva ze Stonavy je dost velká příležitost k napečení makových buchet. Ženka už je v duchu úplně vidí: nadýchané, pocukrované, voňavé. Nikdo neumí tak dobré buchty jako *mamuša*.

Při té představě se jí sbíhají sliny už teď, když vstupuje do krámku a nad hlavou jí zaklinká železný zvonek.

„Dobrý den,“ pozdraví nesměle.

„Vítej, Ženko,“ kývne zpoza pultu obchodnice a s povděkem kvituje, že má v kvelbu zrovna prázdno. Kdyby tady byly ženské, hnedka by po malé Pospíšilové začaly střílet pohledem, jedny lítostivým, druhé zlostným. Některé z těch druhých by si i polohlasem odfrkly, aby bylo jasno, co si ony o tom všem myslí. A jen co by za sebou Ženka zavřela zvenčí, hnedka by začaly potisící repotat v nekonečné přestřelce protichůdných názorů, které zaznívají o to hlasitěji, oč je menší ochota poslouchat ty opačné.

Takhle se prostě zaprodat! hartusily by jedny.

A to se měl Ludwik Pospíšil nechat vyhodit z roboty i ze závodního bytu? namítaly by druhé.

Marie Poláková se jejich rozmíšek ze zásady neúčastnila. Dál s předstíranou netečností vážila mouku, kroupy a hrách, krájela uzenky a sundávala z polic krabice s meltou. Potřebovala peníze od všech zákaznic; nemohla si dovolit pustit se s některou do křížku. Jen klopila oči k pultu, když už ji hodně svrběl jazyk. A jakmile krámem začaly přelétat věty, které jí pěnily krev v žilách, začala předstírat, že musí dojít pro zboží dozadu, a tam si nakrátko svobodně ulevila od největší zlosti.

Pytel s kroupami by mohl vyprávět, jak nežensky silně do něj umí paní krámská kopnout!

A bodejť by neuměla, vždyť už dva roky musí zastat nejen svoji, ale taky chlapskou robotu. Jejího muže zasypaly klády v dřevišti zrovna v den, kdy se jeho šachta slavnostně přejmenovávala z Austrie na Důl Józefa Piłsudského. Jako dneska si Marie pamatuje, když jí to přišli říct. A stejně ostře si vybavuje okamžik, kdy jí v bratrské pokladně vyplátili odškodné, vyměřili sirotčí a vdovský důchod a neobvykle vlídný úředník jí v závěru navrhl, aby se zašla zeptat na práci v závodním konzumu u Gabriely.

Do smrti mu bude za tu radu vděčná. Získala práci a nádavkem i cimříčku ve stejném domě, takže její dvě děvušky nemusí vyrůstat jako dříví v lese. Má je o patro výš, kdykoli za ní můžou přijít, kdykoli na ně může zespoda zaklepat násadou od smetáku. Co by za to jiné ženské v její situaci daly!

A vlastně ještě něco Marie díky práci v obchodě získala: dobrou přítelkyni Barku.

Všecko zlé je na něco dobré, řekly si už tolikrát, když jim čas a prázdný konzum dovolily zapříst řeč. Sdělená bolest, polovičnická bolest, to věděly obě, a tak Marie vděčně využila Barčina účastného ucha, aby se jí vypovídala ze všech smutků a strachů hornické vdovy s dvěma děvuchama na krku, a díky Barčinu líčení, jak kdysi s čerstvě ovdovělou maminkou a sestrami bydlely v podzemní špeluňce hospody u Mokrošů a jak těžce se jim tam žilo, dokázala nést svůj vlastní úděl o malinko lehčeji.

Vposledku se však role obrátily. Teď si brala slovo hlavně Barka, protože ultimativní požadavek inženýra Kadlečka, aby Pospíšilovi dali děti do české školy, visel nad jejich domácností jako temný mrak. Barka se něco naplakala, když s Ludwikem donekonečna probírali, jak by bylo nejlepší se zařídit. Pranic nepomáhalo, že další chlapi, kteří se ocitli ve stejné situaci, ultimátu bez výjimky podlehli. Rozpolcenému Ludwikovi se i nadále zdála všechna řešení špatná: ustoupit znamenalo nechat se ponížít, neustoupit znamenalo muset začít hledat novou

robotu i bydlení. Z pokojného muže se stal podrážděný mrzout, kterému stačilo maličko, aby zvýšil hlas nebo třáskl lžící a odešel od stolu. Dokonce i do hospody párkrát zašel, což nikdy dříve nemíval ve zvyku; vracel se opilý a snad ještě rozmrzejší, než odcházel.

Když mu zkraje června Kadleček nabubřele oznámil, že počet žáků české školy utěšeně roste, a že tedy postačí, když do ní po prázdninách nastoupí jen nejmladší Ženka, v Ludwikovi to z jakéhosi důvodu vyvolalo další vlnu vzteku. „A teď ještě kvůli němu budeme muset vlastní děcka rozdělit?“ křičel a zlostně rozkládal rukama.

Nakonec to překvapivě byla právě Ženka, kdo nepříjemnou situaci rozlouskl. „Tak já do té české školy půjdu,“ pípala jednou po večeři, když už nechtěla poslouchat tatínkovo láteření a mamčin pláč. „Půjdu, však co by mi tam mohli udělat?“ pokrčila rameny.

Teď, když stojí v konzumu a říká si o pytlík máku a hrudku droždí, už odpověď zná.

Zná ji i Marie Poláková, a proto malé copaté zákaznici přidá k nákupu červený bonbon z plechovky u kasy. „Tady máš od cesty,“ řekne vlídně. „A pozdravuj ode mě maminku.“

„Vyřídím,“ pokusí se Ženka o úsměv. Ví, že to s ní paní krámská myslí dobře. Strčí si nákup do školní brašny a s pečlivě artikulovaným „na shledanou“ vyjde ze dveří.

Bonbon si rozbalí teprve za rozcestím u rozestavěné Lelkovy kolonie. A dá si záležet, aby jí vydržel celou cestu až domů.

„Co že jste přišly samy?“ diví se krátce před nedělním polednem Barka a utírá si ruce do zástěry, aby mohla starší sestru obejmout na přivítanou.

Před chvílí z kuchyňského okna zahlédla, jak k jejím třem dětem hrajícím si na zahradě přibíhá sestřina malá dcerka Anuška. Vzápětí se zespoda ozvalo klapnutí vchodových dveří, a tak šla Barka rovnou otevřít, aby Stonavští nemuseli klepat

jako nějaká nečekaná návštěva. Překvapilo ji, když se z ohybu schodiště vynořila jenom jediná postava: sestra Fanka.

Ta si teď sundává šátek z hlavy a nasupeně odpovídá: „Ale kdeže samy! To se akorát Tomek cestou zase zapovídal o politice.“ Poslední slovo doprovodí rozmrzlý úšklebek.

„No tak ať,“ mírní sestřino rozladění Barka a věší její svrchník na háček v předsíni. „Ludwik dole štípe dřevo. Aspoň si na chvíli můžeme promluvit bez mužských uší. To je taky občas dobré, no ni?“ usměje se na sestru v naději, že se tím špatná nálada rozptýlí.

Mýlí se.

Fanka se na ni významně podívá, ale neřekne nic.

Vstoupí za Barkou do kuchyně, odsune židli od stolu a s povzdechem si sedne.

Barka na ni chvíli zkoumavě hledí a snaží se rozluštit sestřino neobvyklé chování. Protože ji však žádný důvod této rozladěnosti nenapadá, pokrčí v duchu rameny a jenom Fance podá hrnek kafe, co ho zbyla trocha od snídaně.

Však ona se Fanka rozpovídá, až bude chtít.

Když se před třemi roky vrátila ze Lvova, taky jí trvalo několik týdnů, než dokázala promluvit o hrůzách, které musela přestát. Barku dodnes mrazí, když si na Fančino děsivé vyprávění vzpomene: útěk z domova, služba na velkostatku v Polsku, odkud ji vyhnalo švihání statkářova biče, pak několik let štěstí s Andrzejem, svatba, stěhování do Lvova, narození dítěte, ale zanedlouho zase prudký obrat k horšímu, hladomor, dcerčina smrt, smutek hraničící se šílenstvím, Andrzejovy politické ambice a nesmiřitelné řeči, které nemohly skončit jinak než jeho zatčením, hryzající nejistota, jestli byl jenom uvězněn, anebo jako tolik jiných popraven, nemilosrdně sveřepé mlčení úřadů, hlad a zima ve Lvově plném strachu, kde na ulicích leželi mrtví a utéct nebylo kam, leda zpátky domů do Karwiné. A tak se tedy na tu cestu vydala, v mrazu a sněhu přešla celou Halič a v loktuši nesla nedávno narozenou Anušku, kterou jí svěřila dívčina skutečná matka, protože i ona přišla o muže

a v rozběsněném městě se o několikaměsíční dcerku nedokázala postarat.

Jaké zoufalství musí žena prožívat, aby se dokázala vzdát svého dítěte! Barka se otřeše, ale hrůznost té představy jí vzápětí vnukne uklidňující myšlenku: to, co trápí Fanku tentokrát, nemůže být nic ani zdaleka tak zlého. Je po válce, život se vrací k normálu, Anuška prospívá a Tomek je má obě rád.

Bude to jenom nějaká mrzutost, jaké život občas přináší, utvrzuje Barka sama sebe a jde zadělat na jíšku do zelí.

„Nedá si pokoj,“ bodne ji vzápětí do zad Fancina syčivá věta.

„Kdo?“ otočí se Barka přes rameno.

„Kdo asi?“ rozloží Fanka podrážděně rukama. „Tomek. Pořád mu říkám, ať toho nechá, ale je to jako hrách na stěnu házet.“

„S čím si nedá pokoj?“ nerozumí stále Barka.

„S politikou! Třeba zrovna teď – místo aby byl tady s námi, stojí na cestě a celý rozčilený vykládá sousedovi, že se nesmíme smířit s křivdou, kterou na nás Češi spáchali, že se musíme postavit bezpráví... No a tak pořád dokola,“ ušklíbne se Fanka a znechuceně potřese hlavou. „Najednou je srdcem a duší pravověrný Polák, i když mu na tom dříve vlastně vůbec nezáleželo.“

„Myslíš, že se tak chová kvůli těm pobitým vojákům tam u vás?“ ptá se Barka.

„Nejspíš. Tehdy to začalo,“ kýve Fanka. „Od jeho maminky vím, že se do té doby o politiku vůbec nezajímal. Zato teď... Eh, darmo mluvit.“

Fanka znovu zakroučí hlavou a sklopí oči k ubrusu. Čert aby toho Tomka spral! Který ďas ho to posedl? Kam se ztratil ten člověk, který s ní tenkrát po návratu ze Lvova lehával na seníku a sliboval, že ji ochrání? Že nedopustí, aby jí ještě někdy někdo v životě ublížil? Tolik krásných slov, tolik nadějeplných ujištění... Kam se poděla?

Když dnes na cestě k Pospíšilovým začal zase vést ty svoje řeči o porobeném polském národě, potisící jí v myslí vyvstala vzpomínka na Andrzeje. I jeho tenkrát ve Lvově prosila, aby mlčel, aby nechal zlé události jenom přeplynout kolem, aby

myslel na rodinu. Neposlechl, a jak to dopadlo! Jedné noci si pro něj prostě přišli a ona dodnes vůbec neví, co se s ním stalo. A teď má něco podobného prožít znovu? Jistě, Tomkovi na rozdíl od Andrzeje nehrozí trest smrti, ale do vězení se za pobuřování klidně dostat může. A co si pak ona počne? Proč dvěma nejdůležitějším mužům jejího života prostě nestačí vést normální, klidný život? Proč?

Otázky Fance víří hlavou a shrnují čelo do vrásčitých brázd.

Sedí, kouše si spodní ret a podpatky její boty vyfukává do prkenné podlahy nervózní písničku.

„No tak, Fanyanko,“ přistoupí k ní Barka a konejšivě jí položí ruku na rameno. „Třeba ho to přejde. Zkusím poprosit Ludwika, aby s ním promluvil.“

„To klidně zkus,“ krčí Fanka nezúčastněně rameny a znovu jízlivě pozvedne pravý koutek rtů. „Ale moc nadějí si raději nedělej, abys nebyla zklamaná. Hučím do něho já i maminka – ta už je z toho chuděra celá špatná. Ale všechno marné, mluvit na Tomka je stejné jako hučet do dubu.“ Zakroučí hlavou a pokračuje: „Dokonce i farář mu už na mamincinu prosbu promlouval do duše, ale Tomek nechce o nějakém smířování a odpouštění ani slyšet. Dál si mele ty svoje pravdy. Jako mezek. Jako tvrdohlavý nepoučitelný mezek!“

Fančin hlas se začíná lámat přicházejícím pláčem.

Barka přemýšlí, jak by mohla sestru utěšit, ale žádná vhodná slova ji nenapadají. Tolik se na dnešek těšila! Tolik měsíců se neviděly, tolik toho chtěla Fance povědět. Ale zatím se všechno ubírá jakýmsi prapodivným směrem.

To je třeba zastavit. Přece tady nebudou hned od začátku brečet.

Přejde ke kredenci a vytáhne z něj láhev a dvě skleničky. „Víš co, dáme si *po kélišku*. To člověku vždycky zvedne náladu.“

Fanka k ní zvedne vlhké oči a odmítavě zakroučí hlavou.

Barka zůstane nechápavě stát. „Proč ne?“

„Nemůžu.“

„Proč bys nemohla?“

Díl první: ŽENKA

„Protože...“ zajímne se Fanka a už se jí nedaří zadržet pláč. „Protože mi není poslední dobou moc dobře. Jsem těhotná. Čekám s ním dítě!“

Barka užasle vykulí oči a tlumeně se zeptá: „A co on na to?“

„Ještě jsem mu to neřekla,“ posmrkne Fanka. „Mám na něho poslední dobou takový vztek, že mu to nedokážu říct.“

„Tak to si budu muset nalít sama,“ hlesne Barka, a jak řekne, tak udělá.

Na plotně se škvíří jíška.

Sestry mlčky sedí.

A přemýšlejí nad všemi důvody, kvůli kterým je za jiných okolností tak radostná zpráva vlastně spíše rozesmutnila.

„Ten už mi nesmí nikdy přes práh,“ drtí Ludwik jednotlivá slova skrže zařáté zuby.

I pěsti má zařáté.

Sedí u nedělně prostřeného stolu, v jehož středu leží netknutá hromádka voňavých pocukrovaných buchet jako smutná připomínka toho, čím dnešní odpoledne mělo být, a čím v žádném ohledu nebylo.

Na buchty dnes bohužel nedošlo.

I Ludwika na ně přešla chuť.

Barka stojí u mycího nádobí a oplachuje a nic neříká; její mlčenlivá záda jsou schýlenější než jindy. I na ni dolehla tíha té hádky, jak by ne. Jistě si v hlavě přehrává uplynulé dvě hodiny, které začaly jako příjemná rodinná sešlost a skončily strašným křikem a bezmála rvačkou, do které by se Ludwik už už pustil, kdyby ho Barka nechytla a neprosila ho vyděšenýma očima, ať toho proboha nechá.

Nebýt jí, rozbil by mu hubu.

Krkem by mu zakroutil!

Ludwik stáhne oči od Barčiných zad směrem k oknu, kterým do kuchyně proudí zlatavé světlo babího léta a ozvěna dětské hry ze zahrady. Když začala atmosféra u stolu houstnout,

poslali všechny děti ven, aby nemusely poslouchat to, co možná někteří z přítomných dospělých vlastně ani nebudou chtít říct, ale slina jim to stejně přinese na jazyk.

Tak už to zkrátka chodí: vzteklá mysl, zatemněná mysl. Nad slavnostně prostřeným stolem začala už s prvním cinknutím lžic přelétat rozčilená slova, která zpočátku možná měla posloužit jenom k obhájení jedné či druhé pravdy, ale jak se ty dvě pravdy od sebe stále více vzdalovaly, začal do slov pronikat zlý jed. A nakonec už všechno vyřčené nemělo jiný účel než ranit, ublížit, pohanit.

Ludwik dál hledí směrem k oknu, za kterým je ještě pořád nádherný zářijový den, ale on to nevnímá. Před očima mu stále tancují rudé šmouhy zlosti. Nikdy v životě se takhle nerozčílil, nikdy dřív neměl takovou chuť jinému člověku jednu vrazit.

Dokonce ani na toho hlupaňa Kadlečka nebyl tak rozzuřený jako teď na Tomka. Pěrun jeden pomatený! Vleze mu do domu, nechá se hostit, a přitom jenom uráží. Zrovna on, ze všech lidí zrovna on!

Vždyť ještě před třemi roky uměl leda v hornosušské hospodě vychlastávat. Kolik se s ním stará mama natrápila, škoda mluvit! Kolik se za něho nastyděla a naomlouvala, když cestou z knajpy trousil oblečení, boty a občas některému ze sousedů i před plot nablil. Hanbou se tehdy musela propadat, taková slušná ženská, a takového nepodarka musela trpět v domě.

Když zemřel starý pan Žebrok, zůstala na všecko sama, protože Tomek jí skoro vůbec nepomáhal, jak měl obě ruky od roboty vytočené. Ani mu nebylo hlupé, že jeho mamě musela chodit vypomáhat Barka se třema děckama. Ženské dřely na poli a on se válel bůhví kde. A když už se laskavě uvolil, že cosi zrobí, stejně to bylo polovičaté: jabka při sbírání potloukl, vodu při nošení rozlil v předsíni, třísky štípal na tak hrubé kusy, že se s nimi oheň v kamnech vůbec nedal rozdělat. Jako by všecko dělal naschvál špatně, hlavně aby už po něm nikdo nic nechtěl. Při každé spravedlivé výtce se urážel, a v uraženosti byl na mamu zlý. Hrozné časy, raději nevzpomínat. Chuděra se kvůli němu tehdy málem utrápila.

Teprve když do Stonavy přišla v osmnáctém roku Fanka, jako by Tomek kdesi našel zdravý rozum. Začal se z něho stávat pořádný chlap; přes léto robil na poli a v zahradě, v zimě se přihlásil k Larischovi do cihelny, aby vydělal na volka k orbě. Dlouhé měsíce spával na půdě, aby měla dole Fanka s malou soukromí a pohodlí, teprve po žních se s maminciným svolením nastěhoval zpátky do ložnice.

Ludwik si dobře pamatuje, jak slavnostně se Tomek tvářil, když mohl poprvé usednout do čela rodinného stolu.

Začal o Fance mluvit jako o svojí ženě, i když nebyli sezdáni, a Anušku přijal za vlastní. V cihelně jí nechával vypalovat hlíněné panenky, z každé výplaty jí kupoval krabičku cukr-kandlu, prý aby jí současný život osladil, když dříve musela přestát tolik zlého.

Anuška mu říkala *tatušu*. Jak jinak by mu měla říkat, když ho považovala za svého otce?

Zdálo se to tenkrát být na dobré cestě.

Jenomže pak jedna válka skončila a začala druhá, horší. Mnohem horší.

A během ní se Tomek změnil. Stalo se toho hodně zlého, všichni by mohli zahořknout a nechat v sobě růst zášť. Někteří se odstěhovali do Polska, protože v Československu nechtěli žít. Jiní byli za hranici vyhnáni. Většina lidí na Těšínsku se ale naučila přijmout novou dobu, nový svět, nová pravidla. Ke štěstí jim stačilo, že už se nemusí bát vyjít z domu, že mají co jíst. Že můžou k budoucnosti hledět s nadějí.

Tomek ne.

Tomek se rozhodl, že v sobě bude hýčkat všechny nashromážděné křivdy a že je nechá vybujet v nesmířitelnou nenávisť.

Objevil v sobě dříve netušené politické ambice a snažil se založit *stowarzyszenie*, jehož hlavním cílem bylo ustanovení polské správy v těch obcích, kde stále převládalo polské obyvatelstvo. Vysvětloval všem, kteří mu byli ochotni naslouchat nebo ho jen nedokázali dost razantně odbýt, že výsledky posledního sčítání lidu byly hanebně zmanipulovány českými úřady: „U nás

ve Stonavě bylo naposledy devadesát devět procent Poláků, ale teď podle těch jejich čísel už jenom necelých šedesát! Vždyť je to hanebnost, vy to nevidíte?“ Při setkání s Ludwikem významně píchal prstem do řádku týkajícího se Karvinné: „Tady to máš černé na bílém! I u vás je Poláků dvakrát víc než Čechů! A přece musíme trpět pod jejich knutou!“

„Prosím tě, pod jakou knutou?“ mírnil ho tenkrát Ludwik. „Copak ty nějak trpíš?“

„Trpím,“ vystrčil Tomek bradu. „Nemůžu žít v zemi, ve které bych žít chtěl.“

„Tak se odstěhuj.“

„Nemůžu. Mama mi to zakázala. Chce ležet na hřbitově vedle taty.“

„Tak vidíš. Máš tady kořeny, patříš sem. O co ti teda pořád jde?“

„O tu nespravedlnost přece! Jsi snad slepý, že nevidíš, jak pomalu roztahují chapadla? Nic jim není svaté, neznaobům! Copak tobě nevadí, že si tvoje město hnedka přejmenovali po svém? Pche, prý Karvinná! Místo dvojitého w si dali do názvu dvojité n. Takový směšný nesmysl! Hlupáci nadutí!“

Ludwik se s ním nechtěl pouštět do křížku, a tak většinu Tomkových výkřiků přecházel mlčením.

Nerozuměl jeho postoji, vlastně ho ani nechtěl pochopit.

Někdy se mu švagrovy názory naprosto přičily, jindy v nich nacházel zrno pravdy.

Nejblíže k souznění s Tomkovými protičeskými náladami měl po Kadlečkově ultimátu. Cítil se tehdy potupený, zahanbený, zničený. Nebyly to pěkné týdny: věděl, že je protivný a zlostný, a protože nechtěl křičet na Barku ani na děti, raději odcházel do hospody, aby pak po návratu čelil Barčiným vyčítavým pohledům.

Všechny možnosti probral s chlapama u piva, všechny si také o samotě nechal projít hlavou. Odmítnutí a vyhazov; stěhování a hledání nového bydlení a práce. Zvažoval dokonce i podání stížnosti na ředitelství, ale nakonec všechny revolty zavrhl jako příliš nebezpečné a rozhodl se Kadlečkovi vyhovět.

Dokázal se s tím pokořením smířit trochu snáz, když Kadleček snížil svůj požadavek jen na jedno dítě. Nejvíce se mu ulevilo, když se Ženka sama nabídla, že do té české školy teda půjde. Děvuška zlatá, takhle se dobrovolně obětovat! Nejraději by ji v té chvíli obejmul a políbil, ale copak chlapi můžou dělat takové věci? Nechal tehdy *przytulenie i pocałunek* na Barce a šel si raději před barák zakouřit, než to štiplavé dojetí v očích odezní.

Kdo mohl tušit, že z chození do české školy vzejde takové peklo? Koho by napadlo, jak zákeřné bestie umí děti být? Ludwikovi i Barce rvalo srdce, když viděli Ženku s očima opuchlýma od pláče, nemluvnou a smutnou. Zpočátku marně vyzvídali, co se ve škole vlastně děje. Nejprve se to Ludwik pokoušel vytáhnout z Leona a Oly, ale ti se kroutili a vymlouvali, jen aby nemuseli nic říct. Pravda vyšla najevo až poté, co se Barka svěřila ovdovělé hokynářce Polákové, která prodává v konzumu dole u kostela. Taky má ve škole dvě dcery a přinutila je kápnout božskou.

Barka tehdy přišla domů naprosto otřesená a v slzách vyprávěla Ludwikovi o nadávání do zrádců, o nastřčených nohách, o výsměchu českých spolužáků, když se jejich copaté prvňáčke vloudí do věty polské slovo, protože česky sice umí, ale jen tolik, co stačí k běžnému nákupu nebo ke hře.

Vařila se v něm krev. Chtěl jít okamžitě do školy a stěžovat si, ale moudrá Barka ho zastavila: „Komu si chceš prosím tě stěžovat? A na koho? Vždyť je to tam jeden za osmnáct, druhý bez dvou za dvacet. Jenom tím Žence přihoršíš.“

Uznal prohru a snažil se Žence pomáhat alespoň tím, že ji nabádal k učení. „Musíš být lepší než oni. Pak se ti přestanou smát.“ Naučil ji počítat do dvaceti. Pořídil jí sešit k procvičování pravopisu. Chválil ji za každý pokrok.

Nenapadalo ho, co víc by mohl udělat.

Snad jen doufat, že se jednou všechno zase k dobrému obrátí.

Ovšem dnešek ho vrhl zpátky na začátek. Mohl tušit, že školní události budou vítanou vodou na Tomkův protičeský mlýn. Ještě ani nedojedli polévku a už to začalo:

„A Ženko, proč ty ses vlastně rozhodla jít do české školy?“

„Protože maminka plakala a tatínek se bál, že ho vyhodí z práce.“

„A tobě se tam líbí?“

Ženka sklopila hlavu.

Tomka probodly tři varovné dospělé pohledy.

Ale jemu jako by to bylo jedno, už byl v ráži.

„To ale přece není správné, aby taková malá děvůška nesla takovou tíhu.“

„Tomku,“ pípala Fanka prosebně.

„Co?“ zeptal se vyzývavě. „Nemám snad pravdu? Je to snad správné, že šestileté děcko trpí, protože mu dospělí neuměli zařídit lepší život?“

V té chvíli už to Ludwik nevydržel a poslal děti od plných talířů ven; zůstal jen malý Wojtek sedící na Barčině klíně.

Jakmile se za nimi zavřely dveře, Ludwik prudce vstal, opřel se dlaněmi o stůl a zařval: „Co to vypouštíš z huby za nesmysly?“

„Pravdu říkám, a ty to dobře víš.“

„Nesmysly meleš! Nevíš snad, jaký nůž mi naddůlní položil na krk?“

„Vím,“ pokývl významně hlavou Tomek. „Ale vím i to, že jsou vysoké cíle a nízké cíle. Ty ses rozhodl pro ty druhé.“

„Uživit rodinu je podle tebe nízký cíl?“

„Za takových okolností ano. Člověk by se měl především chovat tak, aby se za svoje jednání nemusel stydět.“

„Tak já bych se měl podle tebe stydět?“

„Za všechno ne. Ale za tohle jo.“

„A to mi říkáš ty? Donedávna ožrunga, který sotva dokázal z hospody dojít domů?“

„To bylo dřív. Změnil jsem se. Teď už vím, co je správné, a chovám se podle toho.“

„Jo? A co bys teda udělal na mém místě?“

„Neohnul bych hřbet.“

„Ty děláš, jako bych měl na vybranou.“

„Měl jsi na vybranou, a taky sis vybral. Zaprodal jsi sebe i svoje děcko.“

Ludwikovi se zatmělo před očima. Tohle poslouchat nebude.

Odstrčil židli tak prudce, až narazila o zeď, a vyrazil kolem stolu k Tomkovi. Ten dál seděl a jízlivě se zeptal: „Co uděláš teď? Dáš mi pěstí, protože jsem ti řekl pravdu?“

„Nechte toho!“ vykřikla Fanka.

„Nech ho být!“ přidala se Barka a pokusila se Ludwika chytit za paži. Vztekla se jí vysmekl a štěkl: „Tohle je mezi ním a mnou. Neplet se do toho.“

„Ludwiku, zapřísahám tě, nech ho být.“

Úpěnlivý tón v Barčině hlase ho zarazil. „Máš pravdu, nestojí mi za to, pazgršivec,“ zasyčel a zamířil pryč od stolu, ke dveřím do ložnice.

„My už raději půjdeme,“ zvedla se Fanka. „Barko, nechám ti tady ten košík s bramborama, ano? Příště mi ho vrátíš.“

„Žádné příště nebude!“ ozvalo se z vedlejší místnosti.

Barka pohledem sdělila Fance, že jí košík při nejbližší příležitosti samozřejmě vrátí, ale ať proboha vezme Tomka a jdou co nejrychleji pryč.

Stalo se.

A tak teď Ludwik sedí u stolu a skrze zaťaté zuby cedí, že mu už Tomek nesmí nikdy přes práh.

Barka oplachuje nádobí a přemítá, co se to vlastně dneska stalo, myslí na dítě ve Fančině břiše, o kterém Tomek nemá tušení, a přemýšlí i o tom, jak to teď mezi ní a sestrou bude, když se chlapi rozkmotřili.

Zamlklá nálada trvá až do chvíle, kdy Ženka nesměle zaťuká na dveře a zeptá se, jestli by si mohla vzít ty makové buchty, když se na ně už od pátečního odpoledne tolik těší.

A právě v tom okamžiku Ludwikovi dojde, co je třeba udělat.

V pruzích slunečního světla, které pozdně zářijové odpoledne posílá do pokoje, tancují kousky prachu a dosedají na hromádky knih a popsaných papírů. Leží všude, neuspořádaně naskládané v policích, navršené na stole i rozložené po podlaze.

Ludwik s mírným zaváháním usedne na nabízenou židli. Smeknutý klobouk chvíli žmoulá v ruce a pak ho položí na roh stolu, kde ještě zbyl kousek volného místa.

„Co vám mohu nabídnout?“ zeptá se Antonín Pernica, který je nenadálou návštěvou svého bývalého žáka také trochu vyveden z míry.

„Já nevím,“ krčí Ludwik rameny. „Možná trochu kafe kdybyste měl, pane učiteli. Jdu přímo od vás na šichtu. Dneska sloužím na noc, tak ať na mě neleze spaní.“

„Zajdu ho připravit,“ odvěti hostitel a šourá se do kuchyňky, která přiléhá k obytnému pokoji jeho učitelského bytu.

Ludwikovi neujde schýlenost ramen starého pána ani nebývalá rozvláčnost jeho pohybů. Od jejich posledního setkání uplynuly pouhé dva roky, ale na učitelově vzhledu se ten nepříliš dlouhý čas podepsal velmi výrazně: jako by vyschl, napadá Ludwika, když sleduje jeho mizející záda ve vínově červeném županu.

Možná nebyl dobrý nápad sem jít.

Možná je to úplná bláznivina; ukvapenost zrozená ze zuřivého vzteku na Tomka, který o nedělní nevydařené návštěvě vyslovil tolik bodavých vět. Já že jsem se zaprodal? soptil v duchu Ludwik. Já že jsem zaprodal vlastní děcko? Jak mohla toho pazgřivce taková věc vůbec napadnout? Kolik zaslepenosti je třeba, aby takovou větu vůbec Tomek dokázal vypustit z huby?

To se mu to mluví, když má grunt! Na výpomoc o žních jsme mu byli s Barkou dobří, ale teď, když má úrodu pod střechou, najednou se z nás stali zaprodanci a zrádci. Velkohubé žvásty. Co jsem měl asi tak dělat? Z čeho bychom byli živi, kdybych přišel o robotu? To už mi neřekne, *chachar jedyn nědobry!*

Utrpěná křivda hryže Ludwika v zátylku. Marně ho Barka už několik dní balamutí, že to Tomek nejspíše nemyslel tak zle, jak to vyznělo, že je zkrátka jen zaslepený tou svojí nově nalezenou pravdou. „Myslel, nemyslel,“ utnul její pokusy o smířování Ludwik. „Řekl to? Řekl. Tím u mě skončil. *Fertig!*“

Rána je však příliš hluboká, než aby se nechala zahojit pouze tím, že se o její příčině přestane doma mluvit. Od

prvního okamžiku Ludwik ví, že je třeba něco udělat, nějak se k tomu postavit. Už nemůže být tím, kdo jenom ustupuje a přijímá vůli a názory jiných. Už se nechce dívat na nešťastnou Ženku s ubrečenýma očima a ještě pak poslouchat, že za její neštěstí může on, její tata. Vždyť on by pro svoji rodinu dřel do zemdlení, hádal se do ochraptění, dýchal by za ně všecky! A teď mu někdo řekne, že jedno ze svých děcek zaprodal?

Do pěruna se vším! Co je to za divnou dobu?

Jestli děvucha musí chodit do české školy, tak tam prostě chodit bude. S tím se nic dělat nedá. Ale dá se určitě pohnout s tím, aby se jí ostatní děcka nesmály, že za nimi zaostává.

Proto je dneska Ludwik tady. Aby se poradil s nejmoudřejším člověkem, kterého kdy potkal. Vždyť i jemu pan učitel kdysi dávno tolik pomohl – po škole s ním nad knihami vysedával, četl si s ním, obrázky v encyklopediích prohlížel. Třeba mu bude ochoten pomoci i teď. Proč by nebyl?

Z myšlenek ho vytrhne zvuk šoupavých kroků a vůně pravé kávy.

„Sladíte, Ludwiku?“ ptá se pan učitel a pokládá na stůl podnos s porcelánovou konvičkou a dvěma šálky.

„Ano. Nejsem na kafe moc zvyklý, tak mi bez cukru připadá hořké.“

„Jen si poslužte. Naštěstí už o cukr nouzi nemáme,“ usměje se pan učitel. „To je jedna z mnoha známek toho, že se vše k lepšímu obrací.“

„No já myslím... že úplně všecko ne,“ pokrčí Ludwik rameny.

„Proč ta malomyslnost?“ zarazí se učitel. „Válka skončila, sváry ustaly. Konečně nemusíme k budoucnosti hledět s obavami. To jsme si přece všichni přáli, nebo ne?“

„To jo. Jenomže ty nové pořádky přinesly i takové věci, které člověku klid nepřidají.“

„Co tím máte na mysli, Ludwiku?“ Mezi hustými oblouky učitelova obočí se objeví hluboká rýha.

„Vlastně jsem právě kvůli tomu za vámi přišel,“ odpoví Ludwik a zhluboka se nadechne. „Potřeboval bych s něčím pomoci. Jestli teda budete chtít.“

„Vám bych nikdy žádnou pomoc neodepřel, Ludwiku, to přece dobře víte.“

Učitel usedne naproti Ludwikovi a upřeně se na svého bývalého žáka zahledí. Vidí tvář zbrzděnou vráskami, do nichž se zažral uhelný prach. Vidí udřené, popraskané ruce. Ruce horníka.

Do Ludwika Pospíšila vkládal Antonín Pernica před lety tolik nadějí! Byl jedním z nejnadanějších žáků celé jeho učitelské dráhy; v technických vědách snad vůbec nejnadanější. Jeho precizní kresby těžních věží a strojů vyvolávaly obdiv; a když se pak k vizuálnímu vjemu přidala informace o kreslířově věku, lidé upřímně žasli nad takovým neobyčejným talentem. Ludwikovi bylo pouhých jedenáct, když padlo rozhodnutí, že se jeho výkresy a model těžní věže stanou exponáty na Národopisné výstavě v Orlové. Po dokončení základního vzdělání měl odejít na studia do závodní školy v Ostravě a pak třeba i dál. Kdo ví, třeba by opravdu vystudoval na inženýra. Hlavu na to měl.

Štěstí mu však chybělo.

Jeho maminka zemřela při porodu, otec při důlním neštěstí.

A osiřelý Ludwik se učiteli úplně ztratil z očí.

Občas si na nebohého chlapce vzpomněl; nikdy však po něm nepátral. Tušil, že by taková snaha byla předem odsouzena k neúspěchu. Dávno už pochopil, že šachetní výbuchy nejenže zabíjejí havíře pod zemí, ale také rozmetají životy jejich rodin. Už by se nedopočítal, kolikrát mu po důlním neštěstí zmizel ze třídy nějaký žák. Důvod nebylo těžké pochopit: rodina bez chlebodárců zkrátka nedokázala uživit původní počet krků. Někdo musel z domu ven. Někdy dokonce všichni.

Děti s nedokončenou – nebo třeba i nezapočatou – povinnou školní docházkou mířily do služby, aby si tam samy vydělaly na živobytí. V lepším případě se jim dostalo dobrého zacházení. V horším případě byly tlučeny a trápeny hladem. Vrátit domů se obvykle nemohly, protože jejich ovdovělá matka si od

statkáře nechala vyplatit odměnu, a na její vrácení neměla peníže. Projít pár šupů je přece tak snadné!

Antonín Pernica byl podrobně obeznámen s mnohými smutnými případy, slyšel o nich celé roky. Znal osobně jejich malé aktéry a bylo mu jich pokaždé neskonale líto. Ludwika snad ze všech nejvíc – zřejmě pro ten zmařený talent, pro uhašenou vůli po vzdělání i vynaloženou píli, která přišla vniveč. Věčná škoda toho chlapce. Kam ten to mohl dotáhnout!

Copak ale mohl učitel něco dělat?

Jak by mohl svými skromnými prostředky a možnostmi zabránit tomu, co se opakovaně dělo všude kolem něj?

Dávno si to přestal vyčítat; dávno přestal přemítat nad tím, jestli přece jen neměl být průbojnější. Jestli jeho postoj nepravmenil spíše z nedostatku vůle než z nedostatku možností.

Shodil toto těžké břemeno z ramen; zakázal si na ně třeba jenom myslet.

Sebemrškačství je špatný rádce, leda člověku přistřihává křídla.

Veškeré síly namísto toho napřel jediným směrem: aby se Orlová stala centrem kultury a vzdělanosti celého Těšínska. Aby nebyla pouze místem, kde se těží uhlí. Aby se zde lidem dobře žilo. Tomuto cíli obětoval vše a udělal to rád. Každá oběť přece bledne, když se daří dílo, na jehož oltář byla položena.

Úzkostný strach se Antonína Pernici zmocňoval pouze během dvou krušných let po převratu. Tehdy hrozilo, že Těšínské Slezsko připadne Polsku, a stárnoucího učitele probouzely děsivé sny, v nichž jeho celoživotní dílo podléhalo polské zkáze, národovecká literatura mizela z knihovny, divadelní ochotníci se přestali scházet a ze školní výuky vymizelo vše české. Bezpočtukrát se v těch nedobrych časech probudil a vylekaně mžikal do temnoty noci, studený pot mu lepil spací úbor na kůži a on mumlavým polohlasem sám sobě opakoval, že to byl jen sen, zlý sen.

Který se naštěstí ani v nejmenším nenaplnil.

Zanedlouho mu bude třiasedmdesát let. Tělo sice rychle chřadne, ale na duchu se cítí jako mladík. Nadějeplná doba mu vlévá sílu do žil. Tolik toho ještě musí být vykonáno, a Antonín

Pernica je na splnění svého úkolu více než připraven. Vzdal se i svého učitelského úvazku na Českém reálném gymnáziu, aby neplýtvat vzácným časem a mohl na sklonku života směřovat k ještě vyšším cílům než dřív.

Jestliže během uplynulých čtyřiceti let soustředil své konání do Orlové, nyní se začíná rozpřahovat mnohem dál, až do Ostravy. Může se pyšnit spoluautorstvím první části provolání předsednictva Slezské Matice osvěty lidové, v němž se nejvyšší činovníci obracejí na lid celé Československé republiky s naléhavou výzvou k zaslání finanční výpomoci:

„Pomozte nám! Zachraňte nás, neboť národnostně hyneme! Kéž by vzdech a pláč dítek českých menšin zde na Těšínsku byl tak mocný, aby se rozléhal po všech nivách českých! Ustrňte se nad českými menšinami v polských obcích českého Těšínska. Pomozte Matici k dokončení velikého díla osvobozovacího, jehož vyvrcholením bude navrácení popoštěné a poněmčené české větve na Těšínsku a Hlučínsku v lůno mateřského národa.“

Antonín Pernica vnesl do těch řádků všechn svůj um, celoživotní zkušenost i veškeré odhodlání. Srdce. Poprvé se cítí být součástí nějakého vyššího celku, tvůrcem vyššího řádu věcí, a ve srovnání s tím se všechno jeho dřívější počínání zdá být malé, ba až malicherné a pinoživé.

Ze vznešených myšlenek ho vytrhne Ludwikovo zakašlání. Lehce zatřeše hlavou a jakž takž přenesen zpátky do reality svého bytu se zeptá:

„S jakou prosbou za mnou přicházíte, Ludwiku?“

„Kvůli dceři. Žence. Musela začít chodit do české školy a máme s tím jenom trápení.“

„Jaké trápení?“ nerozumí Antonín Pernica.

„Všelijaké,“ pokrčí Ludwik rameny. „Polské děcka jí nadávají do zrádců a české se vysmívají, že neumí pořádně česky.“

„To je mrzuté,“ přitaká Pernica. „Ale jak bych vám mohl v této věci pomoci?“

„Říkal jsem si,“ ošívá se Ludwik, „jestli byste ji nemohl nějaký čas doučovat.“

„Doučovat?“ mne si Pernica bradu. „A co prosím?“

„Češtinu přece. Aby se tu řeč rychleji naučila.“

„Ludwiku, na to přece nepotřebujete mne.“

„Když já ale nikoho jiného neznám.“

„Opravdu ne?“

„Ne.“

„Můžete ji přece doučovat vy sám.“

„Já?“ zapíchne si Ludwik prst do hrudi. „Copak já jsem nějaký učitel? Česky ani pořádně neumím. Mluvím jenom občas v robotě s naddůlním.“

„A teď mluvíte česky se mnou.“

„Ale to je něco jiného.“

„Proč by mělo být? Jazyk se dívenka naučí jediné tak, že ho bude používat.“

„Ale my doma česky nemluvíme.“

„Alespoň vy byste mohl, Ludwiku.“

„Ale...“ Ludwik začíná být rozladěný z toho, kam se rozhovor ubírá. „Pane učiteli, říkal jste přece, že mi pomůžete.“

„Já se vám přece snažím pomoci, jen nabízím poněkud jinou pomoc, než vy na mně žádáte.“ I Antonínu Pernicovi už do tónu řeči proniká rozladění. „Vysvětluji vám, že pokud své dceři chcete pomoci k rychlejšímu zvládnutí českého jazyka, musíte s ní česky mluvit. Anebo ji dostat do prostředí, kde s ní budou česky mluvit jiní.“

„To jako kam?“

„Pokud je mi známo, nově zřízená karvinnská pobočka Sokola přijímá omladinu.“

Ludwik bezděčně sevře ruce v pěst. Ještě to tak! Už teď se na Ženku kdekdo mračí, že chodí do české školy. Raději ani nemyšlet, co by se začalo dít, kdyby ji zapsali do dalšího českého spolku. To už by ji polské děcka ve škole nejspíš sežraly. Proč to starý učitel nechce pochopit?

Atmosféra zhoustne; hovor ustrne v napjatém tichu.

„Takže vy mi teda nepomůžete?“ ozve se Ludwik, když už mlčení trvá na jeho vkus příliš dlouho.

„Pomáhám vám radou, Ludwiku,“ opáčí Pernica. „Ovšem komu není rady, tomu není pomoci,“ dodá po chvíli s významně zdviženým obočím a už se ani nenamáhá zastírat netrpělivé podráždění. „Můžete ustrnout v ukřivděnosti, pro kterou se rozhodlo tolik polských spoluobčanů. Anebo přijmout, co dnešní doba přináší, a zachovat se podle toho.“

Do Ludwika vjede vztek: „A co dnešní doba přináší? Nic dobrého, to vám můžu říct! Děvucha musí chodit do české školy, aby její tata nepřišel o robotu! Od švagra poslouchám, že jsem zaprodal rodinu, a vy mi tady vykládáte, že se neumím postarat o dobro svého děčka. Jste stejný jako ti ukřivdění Poláci, co jste o nich před chvílí mluvil – taky melete furt jenom to svoje. A obyčejný člověk aby kvůli těm vašim pravdám ryl hubou v zemi.“

„To stačí.“ Tvář starého muže ztvdne a rty se promění v úzkou bezkrevnou čáru. „Už jsem vám věnoval příliš mnoho času. Mám na práci důležitější věci než poslouchat urážky.“

Ludwik vstane a prudkým pohybem sebere klobouk z rohu stolu. „Žádné strachy, už jdu. Taky mám důležitější věci na práci než poslouchat vaše řeči. Já totiž musím na šichtu, víte? Robit!“ Ludwik zvedne hlas i zhrublé dlaně. „Robit těmahle rukama, abych uživil rodinu. Na klapání hubou a sepisování jakýchsi dřistů tady máme onačejší pány,“ kývne pohrdlivě bradou ke kupce letáků.

A jako by ho ta dlouhá promluva vyčerpala, odejde beze slova rozloučení.

„Ále podívejme, to jsou k nám hosti!“

Jurek vzhledne od jakéhosi velmi dlouhého papíru plného kolonek a tvář mu rozzáří úsměv. „Posaď se, prosím tě, a počkej chvílku,“ pokyne rukou k židli na protější straně stolu. „Potřebuju tady dopsat pár cifer, než mi vypadnou z hlavy.“

Nečeká na odpověď a znovu sklání hlavu k výkazu prodejů, do kterého zaznamenává dnešní raporty od obchodních cestujících. Je to radostné čtení i psaní: přibývají další hospody, které se rozhodly kupovat výčepní pivo od Larische. Taky ležáky jdou na dračku, ty dokonce ještě víc než dřív.

Ne že by se snad někdy pivo lidu znelíbilo, to vůbec ne. V tomto kraji odjakživa byl a stále je dostatek vyprahlých hornických hrdel, která potřebují čímsi svlažit, spláchnout uhelný prach. Problém spočívá v tom, že uplynulých pár let jaksi nebylo z čeho vařit. Obě války sežraly tolik obilí, že na suroviny pro pivovar nezbylo.

Teprve letos mohli konečně nakoupit dostatek ječmene, aby dodrželi plán i nasmlouvaný odbyt. Výroba se může rozběhnout na maximum, lidi zase budou robit ve dne v noci, aby obchod stačil vykrýt všechny objednávky. A bude ještě líp! Projektanti už narýsovali přístavbu sladovny, která bude mít kapacitu tři tisíce tun sladu ročně, pět pater a čtyři náduvníky pro namáčení ječmene. To žádný jiný pivovar ve Slezsku ani na Moravě nemá!

Jurek je po dlouhé době absolutně šťastný. Doma dobře, v práci dobře – co víc by si mohl chlap přát? Už se to skoro ani nezdá být pravda, že před třemi lety sedával v téhle kanceláři a opíjel se do bezvědomí, jen aby neviděl, jak je všecko na levačku: robota stála a na všecko akorát padal prach, Julka trčela imrvére v lazaretu a člověk se mohl ukousat přemýšlením, jestli jeho žena s tím mladým doktůrkem zrovna slouží na operačním sále, anebo leží ve šmajchlcimře...

Eh, darmo vzpomínat. Člověk holt občas musí zatnout zuby a vydržet. Snažit se nějak přežít. Špatné časy vždycky jednou skončí, to je mnohokrát prokázané. Ale jen ti nejsilnější je dokážou přečkat tak, aby pak hnedka dokázali naskočit do časů lepších.

Jurek mezi ně nepochybně patří.

A tak teď sedí a do kolonek výkazu zapisuje cifry, z nichž lze jednoznačně vyčíst, že lepší časy už nastaly. Sečte dnešní